

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"
для студентів спеціальності
8.03050701 "Маркетинг"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри економіки та маркетингу.
Протокол № 4 від 30.09.2013 р.

Укладач Рожко В. І.

Р58 Робоча програма навчальної дисципліни "Методологія наукових досліджень" для студентів спеціальності 8.03050701 "Маркетинг" денної форми навчання / укл. В. І. Рожко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 36 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050701 "Маркетинг".

Вступ

Вирішення різноманітних питань в управлінні передбачає використання системного підходу, а підготовка відповідних науково обґрунтованих пропозицій, порад чи рекомендацій – знань методики наукових досліджень.

Важливим етапом у цьому процесі є запровадження навчальної дисципліни "Методологія наукових досліджень" із новими завданнями, покликаними сформулювати у студентів певні вміння та навички, що відповідають сучасним вимогам до магістрів.

Програма вивчення навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 8.03050701 "Маркетинг" денної форми навчання.

Вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях з дисциплін: "Основи наукових досліджень", "Філософія".

Ця дисципліна готує студентів до використання елементів наукових досліджень у подальшому ряді спеціальних дисциплін, виконанні курсових і дипломних робіт, а також до самостійного вивчення матеріалу інших дисциплін.

Дисципліна забезпечує проведення науково-дослідної роботи студентів, виконання курсового проекту та дипломне проектування.

Практична спрямованість навчання забезпечується використанням сучасних методів наукових досліджень у ході рішення задач управлінського характеру. Для індивідуалізації навчання студентам видаються диференційовані індивідуальні завдання на практичні заняття (від рефератів до наукових робіт і статей).

Методика викладання передбачає використання сучасних підходів на основі модульного вивчення дисциплін, широке використання технічних засобів навчання, включаючи комп'ютерні.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність 8.03050701 "Маркетинг"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1М	
		Семестр	
Загальна кількість годин – 144		1-й	–
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфі- каційний рівень: магістр	34 год.	–
		Семінарські	
		34 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		74 год.	–
		–	
		Вид контролю	
		ПМК	
	2 год.	–	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 89 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є:

надання студентам необхідних теоретичних основ, методичних рекомендацій і практичних навичок щодо інструментарію проведення наукових досліджень та організації науково-дослідницьких робіт;

озброєння студентів інструментарієм наукових методів, які можуть бути з користю застосовані в процесі дослідження складних економічних систем;

сформування у студентів навичок ефективної роботи з джерелами інформації;

викладення студентам знань про структуру наукової діяльності, необхідних теоретичних основ, методичних підходів, прийомів, методів і практичних навичок щодо організації наукової діяльності; формування у студентів комплексу знань та вмінь, які допоможуть їм у майбутньому здійснювати наукову діяльність; вивчення можливостей і одержання практичних навичок у використанні комп'ютерної техніки і технологій для забезпечення наукової діяльності;

передати студентам комплекс знань та вмінь, які допоможуть їм у майбутньому здійснювати діяльність пошукового і творчого характеру в процесі виконання своїх професійних обов'язків.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування у магістрів наступних груп компетентностей:

- з проведення усіх форм наукових досліджень;
- з використання сучасних методів наукового дослідження;
- з формування методологічного базису дослідження відповідно до вимог і парадигм сучасної науки;
- з організації процесу наукової діяльності.

Предметом навчальної дисципліни є методологічні засади розробки та використання методів наукових досліджень, а також теоретичні та методологічні основи організації науково-дослідницької діяльності для студентів, що навчаються за спеціальністю "Маркетинг".

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- принципи організації наукової діяльності та наукових досліджень;
- алгоритми постановки теми, проблеми та мети наукового дослідження;
- принципи системного мислення у науковій творчості;
- основи методології емпіричних досліджень;
- основи методології дослідження складних систем;
- методи теоретичного дослідження;
- методи математичного моделювання;
- характеристики проектних форм наукових досліджень;
- технологію роботи над дисертацією;
- принципи організації наукової праці;
- технологію презентації, захисту та впровадження результатів наукових досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **вміти**:
ефективно організовувати науково-дослідну діяльність;
формулювати тему, проблему та мету наукового дослідження;
виділяти об'єкт і предмет дослідження;
розробляти план проведення науково-дослідних робіт;
виконувати аналіз складних систем;
проводити наукові дослідження із застосуванням емпіричних методів;
виконувати оброблення емпіричних даних і будувати на їх основі математичні моделі;

формулювати гіпотези, розробляти класифікації, отримувати і обґрунтовувати наукові результати з використанням методів теоретичного дослідження;

ефективно використовувати існуючі інформаційні ресурси;
виконувати оформлення, презентацію, захист та впровадження результатів науково-дослідної роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години.

Структура складових професійних компетентностей та їх формування з навчальної дисципліни відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведені в табл. 2.1.

**Структура складових професійних компетентностей із навчальної дисципліни
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, які формуються в рамках теми	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5
Тема 1. Наука і наукове мислення				
Розуміння науки в різних контекстах: як системи знань; як сфери діяльності людей з одержання цих знань; як інструмент придбання знань; як соціальний інститут	Витоки наукового способу мислення. Класифікація наук. Особливості суспільства як предмета дослідження. Етапи становлення науки. Цикли розвитку науки	Виділяти об'єкт і предмет конкретної науки. Формулювати її мету. Виділяти наукові факти. Формулювати гіпотези	Формулювати сучасні парадигми економічної науки	Використовувати в процесі наукової діяльності наукове мислення
Тема 2. Поняття в науці та операції з ними				
Здатність опрацювати наукові поняття	Роль і місце поняття в науці. Поняття як основа наукового мислення. Взаємозв'язок понять і слів, змісту і обсягу поняття. Родові і видові поняття. Операції з поняттями. Види понять	Формулювати визначення поняття. Виконувати операції з поняттями – визначення, узагальнення і обмеження, класифікація. Виявлення та уточнення змісту ключових понять досліджуваної предметної області на основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених	Розкривати сутність поняття при обговоренні наукових проблем	Адекватно оцінювати необхідність узагальнення і обмеження поняття. Правильно використовувати операції з поняттями. Запобігати помилкам класифікації

1	2	3	4	5
Тема 3. Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження				
Здатність планувати та виконувати основні операції технології наукового дослідження	Принципи організації наукової діяльності та наукових досліджень. Алгоритми постановки теми, проблеми, мети й задач наукового дослідження. Способи оцінки актуальності теми, практичної значимості роботи, аналіз зацікавлених організацій та осіб. Підходи до побудови структурної моделі предметної області. Принципи оцінки наукової новизни, достовірності, обґрунтування, корисності наукового результату	Формулювати тему, мету об'єкт, предмет та задачі дослідження. Будувати структурну модель предметної області, діаграму зацікавлених осіб. Проводити збір та обробку інформації. Розробляти методику дослідження	Вести дискусію стосовно проблеми, теми, мети, задач та наукових результатів дослідження	Обґрунтовувати актуальність теми та її практичну значимість. Доводити наявність новизни та обґрунтованість наукових результатів. Запобігати помилок дослідницької роботи
Тема 4. Методики опрацювання літературних джерел				
Здатність ефективно використовувати методику опрацювання літературних джерел	Етапи роботи з науковою літературою. Принципи роботи з науковою літературою та Методи "читання". Прийоми досягнення розуміння наукових текстів. Обов'язкові елементи наукового огляду. Види роботи з літературою. Принципи роботи пошукових систем Інтернет та Інформаційних систем бібліотек. Перелік бібліотечних та інформаційних ресурсів Інтернет	Складати бібліографію. Структурувати статтю. Робити записи прочитаного (анотація, виписка, конспект, цитування). Виконувати наукове реферування, науковий огляд	Готувати до публікацій наукові огляди за заданою тематикою. Вести наукову полеміку на основі опрацювання літературних джерел за конкретною науковою проблемою	Співвідносити зміст та обсяг матеріалу літературних джерел з науковими завданнями та балансом часу на дослідження. Коректно проводити критичний аналіз наукових результатів отриманих іншими авторами

1	2	3	4	5
Тема 5. Системний підхід в науці				
Здатність використувати системний підхід і методи системного аналізу в наукових дослідженнях	Принципи дослідження та створення систем. Характеристики функціонування систем. Елементи загальної теорії систем. Аспекти системного підходу у науковому дослідженні. Етапи системного аналізу. Методи і інструменти системного аналізу. Принципи системного мислення	Подавати досліджуваний об'єкт у вигляді системи. Застосовувати методи і прийоми системного аналізу для вирішення наукових задач	Володіти прийомами активізації інтуїції організації колективного вирішення проблем	Здатність використувати велике число перспектив, переключатися між рівнями мислення та різними позиціями сприйняття, підтримувати зв'язок між абстрактним і конкретним
Тема 6. Загальнонаукові методи досліджень				
Здатність використувати загальнонаукові методи в процесі досліджень	Загальні принципи наукового методу пізнання. Види аналізу в науковому дослідженні. Правила побудови тверджень на основі дедукції та , індукції. Умовивід за аналогією. Методи агрегування, ідеалізації, абстрагування, ранжування, формалізації. Методи встановлення причинних зв'язків. Логічний метод, гіпотетичний метод, аксіоматичний метод, історичний метод	Використовувати методи аналізу, синтезу, дедукції, індукції, встановлення причинних зв'язків, виключень, закономірності, балансовий метод, метод ранжирування, метод фокусування	Презентувати результати вирішення наукових задач отриманих із використанням загальнонаукових методів дослідження	Коректно застосовувати вибрані методи та забезпечувати обґрунтованість їх використання

1	2	3	4	5
Тема 7. Теоретичні методи досліджень в економіці				
Здатність використовувати теоретичні методи досліджень в економіці в процесі вирішення наукових задач	Принципи методології економічних досліджень. Структура економічних концепцій і теорій. Методи дослідження економічного життя. Математичні методи в економічних дослідженнях Виявлення економічних фактів і їх узагальнення. Методи і принципи прийняття рішень в економіці. Механізм гіпотетико-дедуктивного методу міркувань	Подавати отримуваний результат як елемент структури економічних концепцій і теорій. Застосовувати математичні методи і прийоми для вирішення наукових задач. Виявляти економічні факти і проводити їх узагальнення	Презентувати результати вирішення наукових задач отриманих із використанням теоретичних методів досліджень в економіці	Коректно застосовувати вибрані методи та забезпечувати обґрунтованість їх використання
Тема 8. Емпіричні методи дослідження				
Здатність використовувати емпіричні методи дослідження в процесі вирішення наукових задач	Основні поняття та принципи теорії вимірювань. Види вимірювальних шкал в економічних дослідженнях. Методи вимірювання. Методи експертного оцінювання. Типові класи задач в економічному аналізі, що вирішуються на основі емпіричних даних	Використовувати емпіричні методи дослідження для встановлення причинних зв'язків та закономірностей в економічних процесах і явищах. Формулювати емпіричні гіпотези	Презентувати результати вирішення наукових задач отриманих із використанням емпіричних методів дослідження	Коректно застосовувати вибрані методи та забезпечувати обґрунтованість їх використання

1	2	3	4	5
Тема 9. Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях				
Здатність використовувати метод моделювання в наукових дослідженнях	Поняття модель, економіко-математична модель, типи моделей, види базових моделей, способи встановлення відносини схожості, подібності, етапи методу моделювання, "учасники" моделювання, вимоги до моделей. Методи і інструменти моделювання в економічних дослідженнях	Представляти досліджуваний об'єкт у вигляді моделі. Застосовувати методи і прийоми моделювання для вирішення наукових задач	Презентувати результати вирішення наукових задач отриманих із використанням методів моделювання економічних явищ і процесів	Коректно застосовувати вибрані методи моделювання та забезпечувати обґрунтованість їх використання
Тема 10. Технологія роботи над магістерською роботою (МКР). Презентація, захист та впровадження результатів наукових досліджень				
Здатність оформити результати наукових досліджень у вигляді магістерської кваліфікаційної роботи та захистити її на засіданні спеціалізованої комісії	Основні вимоги до оформлення МКР. Принципи аналізу структурної адекватності МКР. Правила розробки презентації наукового дослідження та структура доповіді. Планування робіт з підготовки до захисту МКР. Порядок захисту МКР. Технологія впровадження результатів закінчених наукових досліджень. Методи оцінки ефективності результатів наукових досліджень: критерії, розрахунок та шляхи підвищення	Написати і оформити магістерську кваліфікаційну роботу. Розробити презентацію і доповідь для її захисту	Вести конструктивну роботу з науковим керівником. Презентувати результати наукових досліджень	Вести наукову дискусію, коректно використовувати прийоми аргументації та пошуку істини

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Методологічні основи наукового дослідження.

Змістовий модуль 2. Методи і організація наукового дослідження.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Методологічні основи наукового дослідження

Тема 1. Наука і наукове мислення. Предмет методології науки.

Розвиток науки

1.1. Поняття науки. Витоки наукового способу мислення.

1.2. Предмет методології науки. Взаємодія методології науки з іншими дисциплінами.

1.3. Класифікація наук.

1.4. Наука як система знань (факт, теорія, гіпотеза).

1.5. Етапи становлення науки. Цикли розвитку науки. Парадигма.

Наукове мислення.

1.6. Особливості суспільства як об'єкта дослідження.

Тема 2. Поняття в науці та операції з ними

2.1. Поняття як основа наукового мислення. Істотні ознаки предметів. Взаємозв'язок понять і слів.

2.2. Зміст і обсяг поняття.

2.3. Родові і видові поняття.

2.4. Операції з поняттями (визначення, узагальнення і обмеження, класифікація).

Тема 3. Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження

3.1. Постановка теми дослідження, проблема, мета й задачі дослідження.

3.2. Актуальність теми, практична значимість роботи, аналіз зацікавлених організацій та осіб.

3.3. Структурна модель предметної області.

3.4. Наукова новизна, достовірність, обґрунтування, корисність наукового результату.

3.5. Помилки дослідницької роботи.

Тема 4. Методики опрацювання літературних джерел

4.1. Принципи вивчення літературних джерел у ході наукового дослідження.

4.2. Складання бібліографії за заданою тематикою.

4.3. Етапи роботи з науковою літературою. Види роботи з літературою (анотація, виписка, конспект, наукове реферування, науковий огляд).

4.4. Методи та принципи читання. Алгоритми сприяння розуміння наукових текстів.

4.5. Пошукові системи Інтернет. Інформаційна система бібліотеки.

Тема 5. Системний підхід у науці

5.1. Система. Класифікація систем. Характеристики функціонування систем.

5.2. Становлення системного методу досліджень. Системний метод і сучасний науковий світогляд.

5.3. Системний підхід: передумови появи, етапи реалізації, принципи системного підходу.

5.4. Аспекти системного підходу у науковому дослідженні.

5.5. Системний аналіз. Принципи системного мислення.

5.6. Методи і інструменти системного аналізу (матричні методи, морфологічний аналіз, дерево цілей та ін.).

Змістовий модуль 2.

Методи і організація наукового дослідження

Тема 6. Загальнонаукові методи досліджень

6.1. Загальні принципи наукового методу пізнання.

6.2. Аналіз і синтез. Види аналізу в науковому дослідженні.

6.3. Дедукція, індукція. Умовивід за аналогією.

6.4. Методи агрегування, Ідеалізації, абстрагування, ранжування, формалізації. Методи встановлення причинних зв'язків.

6.5. Логічний метод, гіпотетичний метод, аксіоматичний метод, історичний метод.

Тема 7. Теоретичні методи досліджень в економіці

7.1. Методологія економічних досліджень. Економічні концепції і теорії.

7.2. Методи дослідження економічного життя.

7.3. Математичні методи в економічних дослідженнях

7.4. Економічні факти і узагальнення.

7.5. Методи і принципи прийняття рішень в економіці.

7.6. Гіпотетико-дедуктивний метод міркувань.

Тема 8. Емпіричні методи дослідження

8.1. Спостереження як метод пізнання.

8.2. Експеримент як особлива форма наукового пізнання.

8.3. Елементи теорії вимірювань.

8.4. Методи експертного оцінювання.

8.5. Обчислювальний експеримент. Класифікація, типи та задачі експерименту.

8.6. Типові класи задач в економічному аналізі, що вирішуються на основі емпіричних даних.

Тема 9. Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях

9.1. Поняття моделі в науковому дослідженні.

9.2. Типи моделей. Особливості пізнавальних та прагматичних моделей.

9.3. Статичні та динамічні моделі.

9.4. Економіко-математична модель. Метод моделювання.

9.4. Встановлення подібності між моделлю і оригіналом. Адекватність моделей. Істина і моделі. Динаміка моделей.

Тема 10. Технологія роботи над магістерською роботою. Презентація, захист та впровадження результатів наукових досліджень

10.1. Система атестації наукових кадрів в Україні. Організація роботи над магістерською кваліфікаційною роботою (МКР).

10.2. Вибір теми дослідження. Складання плану МКР. Робота з літературою. Процес підготовки рукопису МКР.

10.3. Основні вимоги до оформлення МКР. Аналіз структурної адекватності МКР.

10.4. Розробка презентації наукового дослідження. Зміст та структура доповіді.

10.5. Планування робіт із підготовки до захисту МКР. Порядок захисту МКР.

10.6. Впровадження результатів закінчених наукових досліджень. Ефективність результатів наукових досліджень: критерії, розрахунок та шляхи підвищення.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути *ознайомлений* як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі						у тому числі						
		лекційні	практичні, семінарські	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота		усього	лекційні	практичні, семінарські	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Змістовий модуль 1. Методологічні основи наукового дослідження														
<i>Тема 1. Наука і наукове мислення. Предмет методології науки. Розвиток науки</i>	10	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 2. Поняття в науці та операції з ними</i>	12	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 3. Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження</i>	12	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 4. Методики опрацювання літературних джерел</i>	10	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
<i>Тема 5. Системний підхід в науці</i>	16	4	4	–	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 1	60	12	12	–	–	–	36	–	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 2. Методи і організація наукового дослідження														
<i>Тема 6. Загальнонаукові методи дослідження</i>	8	2	2	–	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 7. Теоретичні методи дослідження</i>	14	4	4	–	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 8. Емпіричні методи дослідження</i>	14	4	4	–	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 9. Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях</i>	22	6	6	–	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 10. Технологія роботи над магістерською роботою. Презентація, захист та провадження результатів наукових досліджень</i>	22	6	6	–	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	76	22	22	–	–	–	36	–	–	–	–	–	–	–
Проведення консультацій	6	–	–	–	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–
ПМК	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин за модулем	144	34	34	–	2	–	7	8	–	–	–	–	–	–

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює

підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Соціально-трудові відносини на ринку праці			
<i>Тема 1.</i> Наука і наукове мислення. Предмет методології науки. Розвиток науки	1.1. Поняття науки. Витоки наукового способу мислення. 1.2. Предмет методології науки. Взаємодія методології науки з іншими дисциплінами. 1.3. Класифікація наук. 1.4. Наука як система знань (факт, теорія, гіпотеза). 1.5. Етапи становлення науки. Цикли розвитку науки. Парадигма. Наукове мислення. 1.6. Особливості суспільства як об'єкта дослідження	2	Основна: [6; 10; 11]. Додаткова: [13; 18; 30]
<i>Тема 2.</i> Поняття в науці та операції з ними	2.1. Поняття як основа наукового мислення. Істотні ознаки предметів. 2.2. Зміст і обсяг поняття. 2.3. Родові і видові поняття. 2.4. Операції з поняттями (визначення, узагальнення і обмеження, класифікація)	2	Основна: [3; 5; 9; 11]. Додаткова: [15; 18; 23; 38]
<i>Тема 3.</i> Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження	3.1. Постановка теми дослідження, проблема, мета й задачі дослідження. 3.2. Актуальність теми, практична значимість роботи, аналіз зацікавлених організацій та осіб. 3.3. Структурна модель предметної області 3.4. Наукова новизна, достовірність, обґрунтування, корисність наукового результату. 3.5. Помилки дослідницької роботи	2	Основна: [3; 6; 9; 10; 11]. Додаткова: [15; 18; 21; 22]
<i>Тема 4.</i> Методики опрацювання літературних джерел	4.1. Принципи вивчення літературних джерел у ході наукового дослідження. 4.2. Складання бібліографії за заданою тематикою. 4.3. Етапи роботи з науковою літературою. Види роботи з літературою. (анотація, виписка, конспект, наукове реферування, науковий огляд). 4.4. Методи та принципи читання. Алгоритми сприяння розуміння наукових текстів. 4.5. Пошукові системи Інтернет. Інформаційна система бібліотеки	2	Основна: [2; 4; 6; 8; 10]. Додаткова: [19; 20; 30]

1	2	3	4
<i>Тема 5. Системний підхід в науці</i>	5.1. Система. Класифікація систем. Характеристика функціонування систем. 5.2. Становлення системного методу досліджень. Системний метод и сучасний науковий світогляд. 5.3. Системний підхід: передумови появи, етапи реалізації, принципи системного підходу. 5.4. Аспекти системного підходу у науковому дослідженні. 5.5. Системний аналіз. Принципи системного мислення. 5.6. Методи і інструменти системного аналізу (матричні методи, морфологічний аналіз, дерево цілей та ін.)	4	Основна: [1; 4; 5; 9; 11]. Додаткова: [13; 17; 20]
Змістовий модуль 2. Організаційні, економічні й соціальні компоненти процесу праці			
<i>Тема 6. Загальнонаукові методи досліджень</i>	6.1. Загальні принципи наукового методу пізнання. 6.2. Аналіз і синтез. Види аналізу в науковому дослідженні. 6.3. Дедукція, індукція. Умовивід за аналогією. 6.4. Методи агрегування, ідеалізації, абстрагування, ранжування, формалізації. Методи встановлення причинних зв'язків. 6.5. Логічний метод, гіпотетичний метод, аксіоматичний метод, історичний метод	2	Основна: [6; 8; 19; 24; 27]. Додаткова: [15; 18; 25; 37]
<i>Тема 7. Теоретичні методи досліджень в економіці</i>	7.1. Методологія економічних досліджень. Економічні концепції і теорії. 7.2. Методи дослідження економічного життя. 7.3. Математичні методи в економічних дослідженнях. 7.4. Економічні факти і узагальнення. 7.5. Методи і принципи прийняття рішень в економіці. 7.6. Гіпотетико-дедуктивний метод міркувань	4	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [17; 21; 30]
<i>Тема 8. Емпіричні методи дослідження</i>	8.1. Спостереження як метод пізнання. 8.2. Експеримент як особлива форма наукового пізнання. 8.3. Елементи теорії вимірювань. 8.4. Методи експертного оцінювання 8.5. Обчислювальний експеримент. Класифікація, типи та задачі експерименту. 8.6. Типові класи задач в економічному аналізі, що вирішуються на основі емпіричних даних	4	Основна: [2; 3; 6; 8; 10]. Додаткова: [12; 14; 20]
<i>Тема 9. Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях</i>	9.1. Поняття моделі в науковому дослідженні. 9.2. Типи моделей. Особливості пізнавальних та прагматичних моделей. 9.3. Статичні та динамічні моделі. 9.4. Економіко-математична модель. Метод моделювання. 9.4. Встановлення подібності між моделлю і оригіналом. Адекватність моделей. Істина і моделі. Динаміка моделей	6	Основна: [1; 3; 5; 8; 10; 11]. Додаткова: [15; 19; 18; 22; 30; 36]

1	2	3	4
Тема 10. Технологія роботи над магістерською роботою. Презентація, захист та впровадження результатів наукових досліджень	<p>10.1 Система атестації наукових кадрів в Україні. Організація роботи над магістерською кваліфікаційною роботою (МКР).</p> <p>10.2. Вибір теми дослідження. Складання плану МКР. Робота з літературою. Процес підготовки рукопису МКР.</p> <p>10.3. Основні вимоги до оформлення МКР. Аналіз структурної адекватності МКР.</p> <p>10.4. Розробка презентації наукового дослідження. Зміст та структура доповіді.</p> <p>10.5. Планування робіт з підготовки до захисту МКР. Порядок захисту МКР.</p> <p>10.6. Впровадження результатів закінчених наукових досліджень. Ефективність результатів наукових досліджень: критерії, розрахунок та шляхи підвищення</p>	6	Основна: [3; 4; 6; 10; 11]. Додаткова: [12; 21; 23; 37]
Усього годин		34	

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 55 % (80 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (144 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних та семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних зав-

дань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Соціально-трудові відносини на ринку праці				
<i>Тема 1.</i> Наука і наукове мислення. Предмет методології науки. Розвиток науки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Наука і наукове мислення"	6	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях	Основна: [6; 10; 11]. Додаткова: [13; 18; 35]
<i>Тема 2.</i> Поняття в науці та операції з ними	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2	8	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях	Основна: [3; 5; 9; 11]. Додаткова: [15; 18; 23; 38]
<i>Тема 3.</i> Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, підготовка до контрольної роботи	8	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях	Основна: [3, 6; 9; 10, 11]. Додаткова: [15; 18; 21; 22]

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 4.</i> Методи-ки опрацювання літературних джерел	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	6	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях	Основна: [2; 4; 6; 8; 10]. Додаткова: [19; 24; 30]
<i>Тема 5.</i> Системний підхід в науці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття	8	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях. Підготовка до контрольної роботи	Основна: [1; 4; 5; 9; 11]. Додаткова: [13;17; 20]
Усього за змістовим модулем 1		36		
Змістовий модуль 2.				
Прийняття господарських рішень в умовах ризику				
<i>Тема 6.</i> Загальнонаукові методи досліджень	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	4	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях	Основна: [6; 8; 20; 23; 35]. Додаткова: [15; 18; 25; 37]
<i>Тема 7.</i> Теоретичні методи досліджень в економіці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. <i>Есе</i> на тему "Теоретичні методи досліджень в економіці"	6	Перевірка есе	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [17; 21; 28]
<i>Тема 8.</i> Емпіричні методи дослідження	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	6	Перевірка есе	Основна: [2; 3; 6; 8; 10]. Додаткова: [12; 14; 15; 20]
<i>Тема 9.</i> Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу	10	Перевірка домашніх завдань на семінарських заняттях. Підготовка до контрольної роботи	Основна: [1; 3; 5; 8; 10; 11]. Додаткова: [15; 18; 22; 30; 36]
<i>Тема 10.</i> Технологія роботи над магістерською роботою. Презентація, захист та впровадження результатів наукових досліджень	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. <i>Есе</i> на тему "Технологія роботи над магістерською роботою"	10	Перевірка есе	Основна: [3; 4; 6; 10; 11]. Додаткова: [12; 21; 23; 37]
Усього за змістовим модулем 2		36		
<i>Проведення консультацій протягом семестру</i>		6		Основна: [1 – 3]. Додаткова: [13; 18 – 21; 23– 29; 36; 37]
<i>Залік</i>		2		
Усього за модулем		80		

6.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Наука і наукове мислення. Предмет методології науки.

Розвиток науки

1. Взаємодія методології науки з іншими дисциплінами.
2. Класифікація наук.
3. Наука як система знань (факт, теорія, гіпотеза).
4. Етапи становлення науки.
5. Цикли розвитку науки.
6. Парадигма.
7. Наукове мислення.
8. Особливості суспільства як об'єкта дослідження.

Тема 2. Поняття в науці та операції з ними

1. Істотні ознаки предметів.
2. Взаємозв'язок понять і слів.
3. Зміст і обсяг поняття.
4. Родові і видові поняття.
5. Операції з поняттями (визначення, узагальнення і обмеження, класифікація).

Тема 3. Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження

1. Постановка теми дослідження, проблема, мета й задачі дослідження.
2. Актуальність теми, практична значимість роботи, аналіз зацікавлених організацій та осіб.
3. Структурна модель предметної області.
4. Наукова новизна, достовірність, обґрунтування, корисність наукового результату.
5. Помилки дослідницької роботи.

Тема 4. Методики опрацювання літературних джерел

1. Принципи вивчення літературних джерел у ході наукового дослідження.
2. Складання бібліографії за заданою тематикою.
3. Етапи роботи з науковою літературою.
4. Види роботи з літературою (анотація, виписка, конспект, наукове реферування, науковий огляд).

5. Методи та принципи читання.
6. Алгоритми сприяння розуміння наукових текстів.
7. Пошукові системи Інтернет.
8. Інформаційна система бібліотеки.

Тема 5. Системний підхід в науці

1. Система. Класифікація систем.
2. Характеристики функціонування систем.
3. Становлення системного методу досліджень.
4. Системний метод и сучасний науковий світогляд.
5. Системний підхід: передумови появи, етапи реалізації, принципи системного підходу.
6. Аспекти системного підходу у науковому дослідженні.
7. Системний аналіз.
8. Принципи системного мислення.
9. Методи і інструменти системного аналізу (матричні методи, морфологічний аналіз, дерево цілей та ін.)

Тема 6. Загальнонаукові методи досліджень

1. Загальні принципи наукового методу пізнання.
2. Види аналізу в науковому дослідженні.
3. Дедукція , індукція. Умовивід за аналогією.
4. Методи агрегування, ідеалізації, абстрагування, ранжування, формалізації.
5. Методи встановлення причинних зв'язків.
6. Логічний метод, гіпотетичний метод, аксіоматичний метод, історичний метод.

Тема 7. Теоретичні методи досліджень в економіці

1. Економічні концепції і теорії.
2. Методи дослідження економічного життя.
3. Математичні методи в економічних дослідженнях.
4. Економічні факти і узагальнення.
5. Методи і принципи прийняття рішень в економіці.
6. Гіпотетико-дедуктивний метод міркувань.

Тема 8. Емпіричні методи дослідження

1. Спостереження як метод пізнання.
2. Експеримент як особлива форма наукового пізнання.

3. Елементи теорії вимірювань.
4. Методи експертного оцінювання.
5. Обчислювальний експеримент.
6. Класифікація, типи та задачі експерименту.
7. Типові класи задач в економічному аналізі, що вирішуються на основі емпіричних даних.

Тема 9. Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях

1. Поняття моделі в науковому дослідженні.
2. Типи моделей.
3. Особливості пізнавальних та прагматичних моделей.
4. Статичні та динамічні моделі.
5. Економіко-математична модель.
6. Метод моделювання.
7. Встановлення подібності між моделлю і оригіналом.
8. Адекватність моделей.
9. Істина і моделі.
10. Динаміка моделей.

Тема 10. Технологія роботи над магістерською роботою. Презентація, захист та впровадження результатів наукових досліджень

1. Система атестації наукових кадрів в Україні.
2. Організація роботи над магістерською кваліфікаційною роботою (МКР).
3. Вибір теми дослідження.
4. Складання плану МКР.
5. Робота з літературою.
6. Процес підготовки рукопису МКР.
7. Основні вимоги до оформлення МКР.
8. Аналіз структурної адекватності МКР.
9. Розробка презентації наукового дослідження.
10. Зміст та структура доповіді.
11. Планування робіт із підготовки до захисту МКР.
12. Порядок захисту МКР.
13. Впровадження результатів закінчених наукових досліджень.
14. Ефективність результатів наукових досліджень: критерії, розрахунок та шляхи підвищення.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне здавання виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, презентації (табл. 8.1, 8.2).

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Наука і наукове мислення. Предмет методології науки. Розвиток науки	Лекція проблемного характеру з питання "Наука і наукове мислення. Предмет методології науки. Розвиток науки"
<i>Тема 2.</i> Поняття в науці та операції з ними	Лекція проблемного характеру з питання "Поняття в науці та операції з ними", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 3.</i> Технологія наукового дослідження. Постановка теми, проблеми, мети наукового дослідження	Лекція проблемного характеру з питання "Технологія наукового дослідження", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Методики опрацювання літературних джерел	Лекція проблемного характеру з питання "Методики опрацювання літературних джерел", робота в малих групах, презентація результатів

1	2
<i>Тема 5. Системний підхід у науці</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Системний підхід у науці", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 6. Загальнонаукові методи досліджень</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Загальнонаукові методи досліджень", презентація результатів
<i>Тема 7. Теоретичні методи досліджень в економіці</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Теоретичні методи досліджень в економіці", презентація результатів
<i>Тема 8. Емпіричні методи дослідження</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Емпіричні методи дослідження", презентація результатів
<i>Тема 9. Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Моделі та метод моделювання в наукових", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 10. Технологія роботи над магістерською роботою. Презентація, захист та впровадження результатів наукових досліджень</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Технологія роботи над магістерською роботою", робота в малих групах, презентація результатів

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад, виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Наука і наукове мислення. Предмет методології науки. Розвиток науки	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: Особливості пізнавальних та прагматичних моделей	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Поняття в науці та операції з ними	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: Експеримент як особлива форма наукового пізнання	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 5.</i> Системний підхід у науці	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: Системний підхід: передумови появи, етапи реалізації, принципи системного підходу	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 8.</i> Емпіричні методи дослідження	<i>Семінарське заняття.</i> Операції з поняттями (визначення, узагальнення і обмеження, класифікація)	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 9.</i> Моделі та метод моделювання в наукових дослідженнях	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: Наука як система знань (факт, теорія, гіпотеза)	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, презентації

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту мати право на перездачу – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модулі.

Поточний контроль із даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль із даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться декілька разів за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.
Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;
якість і чіткість викладення міркувань;
логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;
самостійність виконання роботи;
грамотність подачі матеріалу;
використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;
оформлення роботи.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент, вважається не атестованим, який має кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі, що не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного оцінювання, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: *"зараховано"* – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо *"не зараховано"*, тоді декан факультету пропонує студенту повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
2,5	2,5	6,5	8,5	11	14,5	5,0	11	14,5	24	100
Колоквіум					Колоквіум					
12					12					

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модулю		лекції	практичні	Завдання за темами	есе	презентація	поточні КР	КОЛОКВІУМ	Σ
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	1	1	0,5				2,5
	Тема 2	2 тиждень	1	1	0,5				2,5
	Тема 3	3 тиждень	1	1	0,5	4			6,5
	Тема 4	4 тиждень	1	1	0,5		6		8,5
	Тема 5	5 тиждень	1	1	0,5		6		8,5
6 тиждень		1	1	0,5				2,5	
ЗМ 2	Тема 6	7 тиждень	1	1	0,5			12	14,5
	Тема 7	8 тиждень	1	1	0,5				2,5
		9 тиждень	1	1	0,5				2,5
	Тема 8	10 тиждень	1	1	0,5				2,5
		11 тиждень	1	1	0,5		6		8,5
	Тема 9	12 тиждень	1	1	0,5				2,5
		13 тиждень	2	2	2			6	12
		14 тиждень							
	Тема 10	15 тиждень	1	1	1	4			7,0
		16 тиждень	1	1	0,5			12	14,5
17 тиждень		1	1	0,5				2,5	
Σ		17	17	10	8	12	12	24	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.3).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 10.3

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

1.1. Рекомендована література

Основна

1. Ашеро́в А. Т. Подготовка, экспертиза и защита диссертаций : учеб. пособ. / А. Ашеро́в. – Х. : Изд. УИПА, 2002. – 136 с.
2. Бор М. З. Основы экономических исследований. Логика, методология, организация, методика / З. М. Бор. – М. : Дело, 1998. – 144 с.
3. Івакин О. А. Основи епістемології: Теорія і методологія наукового пізнання : наук. посіб. для студ. магістерського відділення та аспірантів. – Одеса : Юридична література, 2000. – 112 с.
4. Лудченко А. А. Основы научных исследований : учеб. пособ. / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак. – К. : Знання ; КОО, 2000 – 114 с.
5. Наринян А. Р. Основы научных исследований : учеб. пособ. / А. Р. Наринян, В. А. Поздеев. – К. : Изд. Европейского университета, 2002. – 110 с.
6. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация научно-исследовательской деятельности" : учеб. пособ. / А. Н. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – Х. : Изд. ИНЖЕК, 2006. – 289 с.

7. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. – К. : ІЗМН, 1997. – 248 с.
8. Рузавин Г. И. Методология научного познания : учеб. пособ. для вузов / Г. И. Рузавин. – М. : Юнити-ДАНА, 2005. – 288 с.
9. Сопко В. В. Основы научных исследований : учеб. пособ. / В. В. Сопко. – К. : УМК ВО, 1990. – 148 с.
10. Соснин Э. А. Путь в науку XXI века. Руководство к действию / Э. А. Соснин, Б. Н. Пойзнер. – М. : СИНТЕГ, 2000. – 88 с.
11. Эхл Ю. Практическое руководство для всех, кто пишет дипломные, курсовые, контрольные, доклады, рефераты, диссертации: Успех без лишних проблем / Ю. Эхл. – М. : Металлургия, 1996. – 244 с.

Додаткова

12. Демченко А. Украинская наука: Черная дыра в потоках информации / А. Демченко // Зеркало недели. – 2005. – № 17. – 24 с.
13. Дилтс Р. Стратегии гениев : в 3 т. Т. 3 / Р. Дилтс. – М. : "Класс", 1998. – 379 с.
14. Захаров А. Как написать и защитить диссертацию / А. Захаров, Т. Захарова. – СПб. : Питер, 2003. – 160 с.
15. Зосимов А. М. Дисертаційні помилки : монографія / А. М. Зосимов, В. П. Голік. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 216 с.
16. Кларк Ли. Техника быстрого чтения / Ли Кларк. – Мн. : Парадокс, 2001. – 352 с.
17. Князева Е. Н. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – СПб. : Алетейя, 2002. – 416 с.
18. Методические рекомендации к практическим занятиям по курсу "Основы научных исследований" для студентов специальности 8.050106 всех форм обучения / сост. А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2004. – 52 с.
19. Методические рекомендации к самостоятельной работе по курсу "Основы научных исследований" для студентов специальности 8.050401 всех форм обучения / сост. А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2004. – 48 с.

20. Методы исследований и организация экспериментов / под ред. проф. К. П. Власова. – Х. : Изд. "Гуманитарный Центр", 2002. – 256 с.
21. Мигдал А. Поиски истины / А. Мигдал. – М. : Молодая гвардия, 1983. – 240 с.
22. Минько Э. В. Ускоренное конспектирование и чтение / Э. В. Минько, А. Э. Минько. – СПб. : Питер, 2003. – 128 с.
23. Ниренберг Джеральд И. Искусство творческого мышления / И. Джеральд Ниренберг ; пер. с англ. – Мн. : ООО "Попурри", 1996. – 270 с.
24. О внесении изменений в Закон Украины "Об основах государственной политики в сфере науки и научно-технической деятельности" // Голос Украины. – 1998. – № 245. – 22 декабря. – С. 6–12.
25. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 1997. – № 2. – С. 3 – 37.
26. Пригожин И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой: пер. с англ. / И. Пригожин, И. Стенгерс; общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича, Ю. В. Сачкова. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
27. Рассел Бертран. Человеческое познание : Его сфера и границы / Бертран Рассел ; пер. с англ. – К. : Ника-Центр, 1997. – 560 с.
28. Рач В. А. Візуалізація інформації: психологічні та організаційні аспекти / В. А. Рач, Л. В. Вереїна, Г. А. Могільний. – Луганськ : Вид. Східноукр. нац. університету, 2000. – 160 с.
29. Ржевський С. В. Вступ до економетрії: навч. посіб. для студентів економічних спеціальностей / С. В. Ржевський. – К. : Вид. Європейського університету, 2001. – 96 с.
30. Скурихин В. А. Автоматизация организационного проектирования промышленных предприятий / В. И. Скурихин, В. А. Забродский. – К. : Техника, 1992. – 148 с.
31. Технологія наукових досліджень (схеми та приклади) : навч. посіб. / укл. М. С. Дороніна. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 64 с.
32. Томан І. Мистецтво говорити : пер. з чес. – 2-е вид. / І. Томан. – К. : Політвидав України, 1989. – 294 с.
33. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / П. Фейерабенд. – М. : 1986. – 544 с.
34. Чернавский Д. С. Синергетика и информация / Д. С. Чернавский // Новое в жизни, науке, технике. Сер. Математика, кибернетика. – М. : Знание, 1990. – № 5. – 48 с.

Ресурси мережі Інтернет

35. Карлов Н. В. Еще раз об ученых степенях и аттестации научных и научно-педагогических кадров [Электронный ресурс] / Н. В. Карлов, В. Л. Мамаев. – Режим доступа : <http://www.informika.ru/text/magaz/bullvak/3-97/3-3.html>.

36. Переліки та форми документів, які використовуються при атестації наукових та науково-педагогічних працівників, запроваджені наказом ВАК України від 21 березня 1997 року №121, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vak.org.ua/docs/perelik-form-.doc>.

37. Положення про спеціалізовані вчені ради, затверджене наказом Вищої атестаційної комісії України від 29.08.2000 р. № 429 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vak.org.ua/docs/specrada.doc>.

38. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 року. № 644, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vak.org.ua/poryadok.htm>.

39. Про науково-технічну інформацію : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uacm.kharkov.ua/ukr/index.shtml?ulaws/-utechinfo.htm>.

40. Рощупкин Е. Я. Основы разработки диссертации : методическое пособие для адъюнктов и соискателей / Е. Я. Рощупкин, В. И. Гнатюк, И. Н. Крюков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.baltnet.ru/~gnatukvi>.

41. Семенов Е. В. Достоинства и пределы эффективности грантовой поддержки науки / Е. В. Семенов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.poisknews.ru/_rubr/docsstat.asp?id=50.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"
для студентів спеціальності
8.03050701 "Маркетинг"
денної форми навчання**

Укладач **Рожко Віктор Іванович**

Відповідальний за випуск **Орлов П. А.**

Редактор **Хижняк Т. М.**

Коректор **Маркова Т. А.**

План 2014 р. Поз. № 106.

Підп. до друку 15.12.2014 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 2,25. Обл.-вид. арк. 2,81. Тираж 40 прим. Зам. № 326.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*